

ΚΑΡΟΛΟΣ ΝΤΙΚΕΝΣ, «ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΕΝΤΟΥΙΝ ΝΤΡΟΥΝΤ», μετάφραση Αθηνάς Κακούρη, εκδό

Ταξιδεύοντας στον κόσμο του μεγάλου Άγγλου συγγραφέα Κάρολου Ντίκενς διαβάσαμε το τελευταίο

Ο Ντίκενς, και σ' αυτό το μυθιστόρημά του, στήνει μια ιστορία στην οποία κλειδί είναι η φύση του αν

Υπάρχουν δύο κόσμοι στους οποίους πατά ο συγγραφέας: ο ένας είναι η θρησκεία με κέντρο τον κα

φιλανθρωπία (με κέντρο του τον «Οίκο Καλογραιών», στην ουσία όμως το «Εκπαιδευτήριο Κορασίδων, Μις Τουίνκλτον». Όποιος σκεφτεί ότι θα είναι μακριά από την σημερινή πραγματικότητα η δράση του Ντίκενς θα γελαστεί. Ο Ντίκενς δεν κάνει κριτική στην θρησκευτικότητα ή στον κοινωνικό ακτιβισμό ως ιδέες ή ως στάσεις ζωής, αλλά στα πρόσωπα και τα κίνητρά τους. Στο πώς όλοι όσοι συνδέονται με τους δύο αυτούς κόσμους βλέπουν την αγάπη. Αν είναι το νόημα της ζωής ή αν είναι ο μανδύας που καλύπτει τα πάθη και τις δικές τους επιδιώξεις. Οι ήρωες του μυθιστορήματος άλλοτε σχοινοβατούν, άλλοτε έχουν επιλέξει να είναι επαγγελματίες του χώρου, άλλοτε βγάζουν μία τρυφερή ευαισθησία που τους καθιστά αυθεντικούς πρεσβευτές της έγνοιας για τον άνθρωπο! Γιατί για τον Ντίκενς ο Θεός δεν έχει νόημα αν είναι μακριά από τον άνθρωπο και τις ανάγκες του. Ο Ντίκενς δεν είναι θρήσκος, με την κλειστή έννοια του όρου. Αγαπά τον άνθρωπο όμως, δείχνοντας ότι δεν είναι αυτός που φωνάζει «Κύριε, Κύριε», ο πιστός, αλλά αυτός που σέβεται την εικόνα του Θεού, τον άνθρωπο, αυτός που λειτουργεί πατρικά!

Στους δύο αυτούς κόσμους στήνεται μαστρικά το μυστήριο του Έντουιν Ντρουτ. Ο ήρωας, ο οποίος παραμονή Χριστουγέννων (άλλη μία σημαδιακή ημερομηνία για τον αγγλοσαξονικό κόσμο και τα έργα του Ντίκενς) θα εξαφανιστεί, πιθανότατα δολοφονημένος. Δεν θα βρεθεί το σώμα του και το μυστήριο θα μείνει άλυτο, διότι ο συγγραφέας πέθανε το 1870 πριν ολοκληρώσει το μυθιστόρημα (με την συνήθη του πρακτική στην συγγραφή, φαίνεται πως το άφησε στην μέση) και χωρίς να βρεθεί κάποια σημείωση που να λέει ποια ήταν η μοίρα του ήρωά του. Γι' αυτό και σχολιαστές του έργου του, συγγραφείς, δημοσιογράφοι και αναγνώστες έχουν επιδοθεί σε έναν μαραθώνιο συγγραφής κειμένων, ακόμη και μυθιστορημάτων (με κορυφαίο το «Ποιος σκότωσε τον Έντουιν Ντρουτ» του Γάλλου Ζαν-Πιερ Ολ), για να βρουν την επίλυση του μυστηρίου.

Αν αφήσουμε κατά μέρος το αστυνομικό περιεχόμενο της ιστορίας και προσπαθήσουμε να την διαβάσουμε με τον καμβά των δύο κόσμων, της θρησκείας και της φιλανθρωπίας, θα απολαύσουμε ένα μεγάλο έργο. Από την μία οι επαγγελματίες της θρησκείας, ο τυπολάτρης Πρωτοπρεσβύτερος, ο υποδιάκονος κ. Κρίσπαρκλ (μία φωτεινή προσωπικότητα), ο χοράρχης κ. Τζάσπερ, ο νεωκόρος Πόουπ, ο μαρμαράς Νταρντλς, ο μικρός αλήτης Δραγάτης (μία ακόμη αναφορά του Ντίκενς στην αδιαφορία της βικτωριανής Αγγλίας για τα παιδιά που ζούνε στην φτώχεια), καθώς και ο δήμαρχος Σάπση, ο οποίος συνδέεται άμεσα με τον θρησκευτικό χώρο. Από την άλλη οι επαγγελματίες της φιλανθρωπίας, όπως ο κ. Χανεϋθάντερ, ο κ. Γκριούτζιους, η μίς Τουίνκλτον. Και ανάμεσά τους ο Έντουιν Ντρουτ, η λεπτεπίλεπτη αλλά γλυκιά Ρόζα Μπάντ, ο Νέβιλ και η ώριμη και μετρημένη αδερφή του Έλενα Λάντλες, οι οποίοι γίνονται το πεδίο στο οποίο οι δύο χώροι συναντιούνται.

Ο Έντουιν αρραβωνιάζεται χωρίς να αγαπά την Ρόζα, παραδομένος στην κοινωνική συμβατικότητα. Ο Νέβιλ αγαπά την κοπέλα, θα συγκρουστεί με τον Έντουιν, καθώς το αυθεντικό δεν μπορεί να καταπιεί αδιαμαρτύρητα το κίβδηλο στις σχέσεις, αλλά θα υποχωρήσει καθώς ούτε η καταγωγή του ούτε το χρώμα του ούτε η κοινωνική του κατάσταση του επιτρέπουν να διεκδικήσει επί ίσοις όροις το πρόσωπο που αγαπά. Ο Νέβιλ προέρχεται από την Σρι Λάνκα. Η αποικιοκρατία χωρίζει τους ανθρώπους σε ελεύθερους και δούλους και ο Ντίκενς βρίσκει την ευκαιρία, λίγα χρόνια μετά τον Αμερικάνικο εμφύλιο, να κάνει ένα κήρυγμα ισότητας και σεβασμού στον άνθρωπο (« Εγώ, κύριε», είπε ο Νέβιλ, από τον καιρό που θυμάμαι τον εαυτό μου, ήμουν αναγκασμένος να θάβω μέσα μου ένα θανάσιμο μίσος. Αυτό με έχει κάνει κλειστόν και εκδικητικόν. Εξασφάλισαν την υποταγή μου τυραννικά πάντοτε, επιβάλλοντας τη θέλησή τους με σιδερένια πυγμή. Αυτό με εξώθησε, αδύνατος καθώς ήμουν, να βρω καταφύγιο στην κρυψίνοια και την μοχθηρία. Μου στέρησαν την εκπαίδευση, την ελευθερία, το χρήμα, τα ρούχα, τα στοιχειώδη απαραίτητα της ζωής, τις κοινότερες χαρές της παιδικής ηλικίας, τα κοινότερα αγαθά της νεότητας... Έχω ανατραφεί ανάμεσα σε χαμερπείς και δουλοπρεπείς υπηρέτες μιας φυλής κατώτερης, και εύκολα μπορεί να απέκτησα κάποια συγγένεια προς αυτούς. Ίσως, λέω καμιά φορά, ακόμη και μια σταγόνα της θηριωδίας που έχει το δικό τους αίμα» σελ. 92 κ.ε.).

Καθώς το μυθιστόρημα εκτυλίσσεται, ο Έντουιν θα έλθει εις εαυτόν, θα ελευθερώσει από την υποχρέωση του γάμου την Ρόζα, θα συμφιλιωθεί με τον Νέβιλ και, όντας στην κατάσταση της σπλαχνικής καρδιάς, θα χαθεί.

Στον βασικό αυτό καμβά θα αποκαλυφθούν οι καρδιές και οι διαλογισμοί των δύο κόσμων. Οι αδιάφοροι για τους ανθρώπους θρησκευτικοί λειτουργοί, ο ώριμος, δοτικός και ηγεμονικός κ. Κρίσπαρκλ, ο οποίος αγαπά την κάθε εικόνα Θεού και φροντίζει γι' αυτήν, ο υποκριτής κ. Τζάσπερ, ο οποίος στην ουσία βλέπει τον ανιψιό του Έντουιν ως ανταγωνιστή του για την καρδιά της Ρόζας, δείχνοντας ότι η υποστήριξη της « ηθικής» είναι το προκάλυμμα για να μην φαίνονται τα προσωπικά πάθη (συγκλονιστική η σκηνή στην οποία εκβιάζει τη Ρόζα να δεχτεί να τον παντρευτεί, μετά την εξαφάνιση του ανιψιού του, λέγοντάς της « Δεν ζητώ την αγάπη σου. Δώσ' μου τον εαυτό σου και το μίσος σου, δώσ' μου τον εαυτό σου και αυτή τη χαρίεσσα παραφορά σου. Δώσ' μου τον εαυτό σου και αυτή την μαγευτική σου καταφρόνια. Αυτό θα μου αρκεί» σελ. 307), όπως επίσης και ο υποτονικός και συμβιβασμένος κ. Γκριούτζιους, ο οποίος αναδεικνύεται σε δυναμικό προστάτη της Ρόζας, σε αληθινό πατέρα, η μισ Τουίνκλτον, η οποία από τυπική παιδαγωγός της βικτωριανής εποχής, φέρεται μητρικά στην Ρόζα, και ο στυγνός κ. Χανεϋθάντερ, ο οποίος θεωρητικά διακονεί τον άνθρωπο, χωρίς να έχει στάλα αγάπης μέσα του.

Ο Ντίκενς μας δίνει και σ' αυτό το μυθιστόρημα ένα σπουδαίο μήνυμα: ότι ο άνθρωπος γονιμοποιεί τις ιδέες, αλλάζει την κοινωνία είτε βρίσκοντας μέσα του δυνάμεις που λανθάνουν είτε εφαρμόζοντας στην πράξη την ουσία της αποστολής του! Ο άνθρωπος όμως κρίνεται από τον τρόπο που λειτουργεί στις σχέσεις του με τους άλλους και όχι από τη θέση ή τα αξιώματά ή τους θεσμούς που υπηρετεί. Κι εδώ η πατρότητα παίζει μεγάλο ρόλο, θα λέγαμε ότι είναι ζητούμενο! Δεν αρκεί ο ακτιβισμός, αν δεν υπάρχει η έγνοια, η ασφάλεια, η αγάπη, αλλά και ο σεβασμός στο πρόσωπο του άλλου που μια πατρότητα αγάπης και όχι εξουσίας φέρνει!

Σε μια εποχή τίτλων, ατομισμού, αδιαφορίας, ο κυνισμός του Τζάσπερ μας θυμίζει το δικαίωμα να τα έχω όλα δικά μου, χωρίς μέτρο, την αντικειμενοποίηση των άλλων, προκειμένου εγώ να είμαι καλά, έναν πολιτισμό της χρήσης και όχι της σχέσης. Το μυστήριο του Έντουιν Ντρουντ μας δείχνει ότι στον κόσμο δεν επικρατεί το ποθούμενο, αλλά συχνά το σκοτάδι του θανάτου. Ότι κάποιος πρέπει να θυσιαστεί. Η αγάπη όμως θα νικήσει!

Εξαιρετική η μετάφραση της λογοτέχνης Αθηνάς Κακούρη, η οποία δεν διστάζει να

χρησιμοποιήσει υφολογικά την καθαρεύουσα, για να δώσει μεγαλύτερη ζωντάνια στο κείμενο και να τονίσει το ψεύτικο της ηθικολογίας, ενώ η γλώσσα ρέει!

Στην αγγλική έκδοση του εκδοτικού οίκου VINTAGE, “The mystery of Edwin Drood”, με εισαγωγή του Matthew Pearl (2009), συμπεριλαμβάνεται ένα καταπληκτικό κείμενο με τίτλο «Trial of John Jasper», στο οποίο ειδικοί στον Ντίκενς στήνουν μια δίκη του Τζάσπερ, με επιχειρηματολογία, συνηγόρους, ενόρκους, δικαστές και ετυμηγορία!

Ο Ντίκενς έχει πολλά να μας πει!

π. Θεμιστοκλής Μουρτζανός

Κέρκυρα, 17 Ιουνίου 2019

Εστάλη στην ΟΔΥΣΣΕΙΑ, 18/6/2019 #ODUSSEIA